

prijs van zijn eeuwige heerlijkheid geschapen wereld niet bekommerden, en eeniglijk zonen en peinsden op de eeuwige vreugde die ons menschen te wachten staat. Wij zijn er om God en die wereld is er om God, en het is alleen Gods bestel dat tot verheerlijking van zijn eeuwige glorie ons met die overige wereld heeft saamgevoegd. Doch de band die ons met die wereld en die wereld met ons saamvoegt, moet dan in 't eind ook geheel volmaakt worden, en ten slotte op volkomen wijze beantwoorden aan wat God de Heere zich vóór de grondlegging der wereld als einduitkomst van zijn Schepping, Zichzelf ter verheerlijking, bedoeld heeft.

Dr. A. K.

### „Dies prees ik de dooden“.

Dies prees ik de dooden, die alreede gestorven waren, boven de levenden, die tot nog toe levend zijn.

Prediker IV: 2.

In ons vaderland kon einde November een toon van jubel opgaan. Veel had gedreigd, en vreeze had veler hart benepen. Maar de gelukkige uitkomst was dan toch, dat onze bezorgde beschaamd werd, en dat op den Bedadag de dank in ons gebied kon overheerschen. Met een ontroeven Keizer in onze Provincie, was het een koestering voor aller hart, dat uit alle gewesten een toon van innige gehechtheid onze Vorstin tegemoet ging. Doch al verzichte dit den beangstigenden indruk, dien het wereldgebeuren in schier aller hart deed opkomen, die doeven indruk bleef toch voor wie over onze grenzen heen, en zelfs binnen onze grenzen, overheerscht. Er is bergens meer zekerheid of vastheid. Schier alles wordt uit zijn verband gerukt en raakt los. Het is of de wereld waarin we duister hadden geleefd, bezig was onderstoven gekerd te worden. Van vrede ging het roep uit, maar ieder vroeg zich af, welke vastigheid te midden van een wereldverwarring als thans in alle werelddelen de orde der dingen in volslagen wanorde omzet, men aan ons en straks aan onze kinderen zal kunnen waarborgen. En terwijl reeds de vrede onder de Staten zulk een hachelijke onzekerheid dreigde te worden, sloot zich hierbij in schier elken Staat de haast nog banger vraag aan, wat straks te volgen stond, indien onder de bevolking van land na land de maatschappelijke vrede werd opgebroken, ja in 't buitenland dreigend tegenover dreigend werd gesteld, en de buitenlandse krijg slechts schijn gestild te worden, om plaats te maken voor wat troon en kroon, ja voor wat de rust en vrede onder de ingezetenen van eenzelfde vaderland verstoren kon.

Naar het uitzien der historie klom de spanning in het buitenland en in het binnenland van veel Staten nog nimmer tot zoo jammerlijke hoogte op als thans. Bange jaren van vertwijfeling meldt de historie ons ook uit het grijs verleden, maar men vraagt zich toch af, of ooit in de eeuwen die achter ons liggen, de losraking van het wereldleven door zoo bange en zoo wijd uitgestrekte spanning ontkend werd als thans, nu werelddeel na werelddeel in den angst der vertwijfeling werd megetrokken, en allicht niet meer dan drie tienden van heel ons aardrijk voor opzuiging in den wereldkrijg gespaard bleef.

Zoo omklemmend is dan ook, men mag zeggen, de wereldangst geworden, dat 't is of Salomo op onze tijd gedooft had, toen hij 't in zijn Prediker uitroep: „Dies prees ik de dooden“. De dooden boven de levenden! Hen die alreede gestorven waren, boven de jongeren die zoo drukende toekomst te gemoet gaan.

Zóó benauwend zelfs kan vaak de indruk van wat gedurig als gerucht tot ons doordringt, onze ziel stemmen, dat zich de ernstige vraag niet meer laat onderdrukken, of wat we thans doorworstelen, niet de voorveer van het einde zijn. Althans voor wie vertrouwen mag bij zijn sterven in zaliger gemeenschap te zullen overgaan, over te zullen gaan in het Vaderhuis met zijn steroorloze rust, of te zullen opleven op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel die geen zonde of leed meer kennen zal, kan er een zalige gewaarwording in liggen, zoo hij gevoelen mag, dat zijn einde niet verre meer kan wezen, en de overgang uit dit benauwend in een van heerlijkheid vrede tintelend leven hem reeds wordt ingefluist. Salomo's uitroep: „Dies prees ik de dooden“ gaf daardoor reeds zoo telkens weer, wat ook nu als bede om verlossing door veler hart ruist. Het is of men in steeds breder kring gevoelen gaat, dat 't zoo toch niet kan voortgaan, dat aan wat nu heel de wereld ontstelt, straks een einde moet komen, en dat dit ontzettende einde misschien met de Voleinding zoo kunnen saamtreffen.

Het zijn de ouden van dagen niet, die thans het meest door angst beklemd geraken. Hun langste levensjaren liggen achter hen. De angst der toekomst bedriegt bijnaar veel meer het jongere geslacht, dat misschien de nog verder gaande ontreding van ons menschelek leven zal moeten aanzien en meemaken, en te midden van die dreigende toekomst steeds meer ontwaren zal, wat storm door het hart zal gaan van een tegelijk geloofge, die het naderen van Jezus' wederkomst zal beleven.

Uiteraard heeft Salomo dit bange perspectief op verre na niet met die ontzetting voorgevoeld, waarmee 't ons thans kan aangrijpen. Wat hem de bange zorge baarde, droeg zoo veel geringer afmeting. Doch juist daarom is het zoo aangrijpend, hem, in zijn dagen van zoo veel minder angst en kommer, reeds te hooren betuigen: „Ik prees de dooden, die alreede gestorven waren, boven de levenden die tot nog toe levende zijn.“ Voor raadels en voor niets dan raadels staan we, en al mochten we genieten in wat zich in 't huldetoonaan aan onze Koningin nitte, het vergezicht strekt zich toch ook voor ons naar nog ontzettender gebeurtenis uit, en het is in de wederkomst van onzen Heiland alleen, dat we de eindrust tegemoet mogen zien.

Zelfs op Salomo's lippen kan het prijzen van de dooden op geen andere dooden gedooft hebben, dan op de gezaligen door het geloof. Daarnaast ligt dan steeds de eeuwige jammer, die hen wacht, die leefden buiten hun God, om ten leste dan ook buiten hun God te sterven. Maar juist hiernaast hangt dan ook 't verschil saam, dat de geloovigen juist in het eind der dagen te wachten staat.

Voorshands komt 't leed ons nog altoos toe uit de onverschilligheid, waarmee de afgedoode wereld zich tegenover Gods kinderen stelt. Ziet op de geloovigen neder als op achterlijke in ontwikkeling, als op te ingezonken om 't

tijke leven mee door te maken, als op afgedoode op den zijweg, die van wat thans de harten ontroert en het denken ontrist, zelfs geen vermoeden hebben. Doch die toestand kan niet aanhouden. Stellig en beslist wordt ons in 't Woord aangekondigd, dat ten slotte dat laaghartig neersien op de geloovigen in bittere vijandchap zal overslaan, en dat in die laatste uren geen schild de geloovigen meer zal kunnen dekken, de bitterste vervolging hen overkomen zal, en ten slotte het doodlijk gevaar van moord en overrompeling hen zal bereiken. En met name in die bange dagen die straks komen zullen, zal dan 't woord van Salomo den diepten weerklink aan ons hart ontkloken, dat wie reeds ingaan mocht in het Vaderhuis of de wederkomst des Heeren mocht tegemoet gaan, de gebenedijde onder Gods kinderen zal worden, wiens meêopgaan in het einde der dagen hem door al wie nog de worsteling moet voortzetten, zal worden benijd.

Voor al de jongeren van jaren is het daarom zoo dringende eisch, dat ze zich in hun geloof vast zetten. Niets is dan ook zoo bitter te betreuen als de oppervlakkigheid, waarmee vaak jonge mannen en jonge vrouwen met de droombeelden van Carnegie meêgaan, alsof, werd deze bange oorlog ten leste door vrede besloten, een gouden eeuw ons te wachten stond van vroeger nooit op deze aarde gekend geluk. Het zou dan al vrede, het zou dan al onoverstoorbaar geluk, het zou dan al te zamen een wereldbood over alle werelddelen worden, en al wat de Heilige Schrift ons van het ontzettende einde voorzegt had, zou door de heerlijke uitkomst, die alsdan eeuwigen vrede bracht, op het verrassendst worden beschaamd. En in volen zin bedroevend is het, dat zelfs geloovige jeveraars zich in deze droombeelden verliezen, en zich inbeelden, dat het vredesgevoel ons vanzelf den eeuwigen vrede brengen zal.

Doch gelukkig zijn ze slechts gering in het aantal, de geloovigen die in zulke droombeelden zich verliezen. Niet gering is het aantal dezer verwarden van geest onder de vervreemden van het geloof. Er integendeel neigt men er onder de ongeloovigen steeds meer toe, om zich in zulke schijnvoorstellingen te verliezen, en zich op grond hiervan te vervreemden van de Schrift, wier getuigenis lijnrecht tegen zulke fantasieën ingaat. Doch juist daarom moet steeds meer het principieele karakter van ons geloof in Gods Woord in 't licht treden.

Op alle manier moet 't juist in zoo ernstige tijden als we thans doorworstelen, klaarlijk bij ons uitkomen, wat het hemelsbreed verschil maakt tussen wie adrijft op eigen verrijning en inbeelding en wie, van eigen wijsheid afziende, zich diep eerbiedig voor zijn God nederbuigt, uit Zijn Woord zich 't licht laat toelaten, en zich voorbereidt in eigen zielen op wat straks na 't sterven, of zelfs nog vóór 't sterven, aan Gods kinderen te wachten staat. Nu mag gedacht, dat in ons land de kring, die aan het geloof vasthoudt, nog zoo uitgebreid mag zijn, doch juist daarom moet dit geloof zich bij ons allen steeds vaster richten op wat, als 't Boek des levens eens opengaat, de persoonlijke conclusie ook van ons leven zal zijn.

Dr. A. K.

Amsterdam, 24 Januari 1919.

Indien ooit een wereldoorlog het gelaat der aarde veranderd heeft en de behoefte aan een nieuwe orde van zaken heeft doen ontstaan, dan is het wel deze oorlog, die thans achter ons ligt. Niet alleen dat door of ten gevolge van dezen oorlog de machtsverhoudingen geheel zijn verschoven, maar er is een chaotische toestand ontstaan bij de volkeren, die in dezen oorlog het onder-spit dolen, die een dreigend gevaar zoo opleveren voor de rust van Europa, wanneer niet met krachtige hand wordt ingegrepen en uit die baaderd weer een nieuwe orde van zaken ontstaat. Het is dan ook een reuzentaak, die de afgevaardigden der volkeren, thans te Parijs in vredesconferentie bijeengekomen, op zich hebben genomen om deze nieuwe werelddoel te vestigen. Maar ook afgezien van deze politieke verandering is onder de volkeren zelf een andere geest ontwaakt, die de oude vormen van het maatschappelijk leven verwerpen wil en naar nieuwe levensvormen zoekt. En dat deze geest ook op kerkelijk gebied zijn invloed gelden doet, hebben we in ons vorig artikel aangetoond.

Van zelf doet dit de vraag opkomen, welke taak door die nieuwe levensontwikkeling, waarvan we getuigen zijn, aan de Kerk wordt opgelegd, en hoe zij die taak het best kan vervullen.

Voordat we op die vragen het antwoord geven, mag er echter wel eerst op gewezen worden, dat de Kerk van Christus steeds en zoo ook nu zich evenzeer te wachten heeft voor een valsche vernieuwingszucht, die al het bestaande onderstoven wil keeren om een geheel nieuwe inrichting aan het kerkelijk leven te geven, als voor een star conservatisme, dat aan het bestaande zich krampachtig vastklemt en geen oog heeft voor de nieuwe eischen, die het leven van onzen tijd aan de Kerk van Christus stelt.

Tegen beide uitersten heeft de Kerk evenzeer op haar hoede te zijn.

Het is vooral bij het jongere opkomende geslacht, dat de neiging het sterkst wordt gevonden om naar nieuwe banen te zoeken, evenals de ouden van dagen het meest gevaar loopende alleen op de oude paden te willen wandelen. Luistert men naar de kritiek der jongeren, dan deugt in ons kerkelijk leven zoo goed als niets; dan moet de prediking geheel anders worden, dan moet de catechisatie een geheel ander karakter dragen, dan moet onze eredienst worden hervormd, dan moet een geheel andere verhouding tegenover de Hervormde Kerk worden aangenomen, dan moet men saamwerken met ethischen en modernen voor religieuze doeleinden, dan moet een geheele omwenteling in ons kerkelijk leven plaats vinden om het Gereformeerde leven aan te passen aan de eischen van onzen tijd. En omgekeerd, hoort men de klaagklachten der ouden, dan zou men meenen, dat heel het vaste fundament, door onze vaders gelegd, ontworcht zal worden; dat men in plaats van het hechte en soliede huis, dat wij bewoonden, een revolutiehuus zal krijgen, een nieuwmodisch buitenverblijf, waarin het tocht en giert aan alle kanten.

Zal men in dezen strijd der meeningen het juiste standpunt innemen, dan dient op den voorgrond te staan, dat evenmin de vorm, waarin de Kerk optreedt, als het Woord dat zij te prediken heeft, van menscheleke vinding zijn en daarom ook niet afhankelijk kunnen zijn van den tijdsgeest of wat men als zoodanig bestempelen wil. Zoowel het politieke als het sociale leven der volkeren ondergaat voortdurend verandering en kan dit, omdat beide aan den mensch zelf te danken zijn en hier dus een voortdurend ontwikkelingsproces noodzakelijk is. Maar de vorm waarin de Kerk optreedt, is niet door de menschen uitgedacht, maar door Christus zelf, hetzij rechtstreeks, hetzij door zijn Apostelen haar geschonken, en de Kerk die een waarlijk Christelijke Kerk wil zijn, blijft dus steeds aan het Woord Gods voor deze vormen gebonden. In zooverre bezit de Kerk daarom een stabiliteit, die haar boven den steeds wisselenden stroom van het politieke leven verre verheft. We hebben in ons eigen vaderland eerst een tijdperk gehad, dat ons land door graven en hertogen geregeerd werd; daarna de poging van koning Philips om een streng doorgevoerde autocratie met miskenning van de privileges van ons volk door te voeren; daarna een republiek van de zeven verbonden gewesten, waarin het geslacht van Oranje een eminente positie innam, om dan na de inlijving bij Frankrijk over te gaan tot den constitutioneelen regeringsvorm, die zich steeds meer in democratischen vorm ontwikkeld heeft. Maar in de Kerk van Christus kan er van zulk een telkens wisselenden regeringsvorm geen sprake wezen; hier is de onvergankelijke en voor alle tijden geldende grondwet het Woord van God en hier heeft Christus zelf de ambten verordend, die voor de uitoefening van zijn koninklijke heerschappij als instrumenten dienst hebben te doen. En een Kerk, die naar dat Woord van God zich geformeerd of, wanneer ze daarvan afgevalen was, zich gereformeerd heeft, zou zonde doen met onder den invloed van nieuwe denkbeelden deze door Christus voorgeschreven vormen te veranderen. Te beweren, dat Christus en de Apostelen kinderen waren van hun tijd; dat zij hun ordinarissen voor de Kerk hebben gegeven, behoort onder allerlei vooroordeelen, die destijds heerschten, en dat wij, een nieuw geslacht, gelukkig aan deze vooroordeelen zijn ontkomen, is in den grond een verzenen van het Goddelijk gezag, dat aan het woord van Christus en de Apostelen toekomt, een stellen van den geest onzer eeuw boven den Geest van God. En hetzelfde geldt evenzeer ten opzichte van het Woord dat gepredikt moet worden. Dat Woord is nooit anders dan het eeuwige onveranderlijke Evangelie, dat Christus tot middelpunt heeft en dat al de schatten der genade, in Hem ons geschonken, ons ontvouwt. De vorm, waarin dit Woord ons gebracht wordt, moge veranderen naar de behoefte onzer dagen; de toepassing van dit Woord moge verschillen naar den nood van elken tijd; maar de inhoud van deze prediking zelf kan niet veranderen omdat het door dit Evangelie is, dat God zondaren tot bekeering wil brengen en zijn Gemeente wil opbouwen in het allerheiligst geloof.

En even beslist als we, zoo wat den vorm door Christus aan zijn Kerk voorgeschreven als wat de prediking wat het Woord betreft, elke valsche vernieuwingszucht afwijzen, evenzeer doen we dit, wanneer men ons ontrouw wil maken aan wat men het Gereformeerde of Calvinistische karakter onzer Kerken zou noemen. Niet alleen dat ook hier geldt: noblesse oblige, d.w.z. adelom van geboorte legt verplichtingen op, zoodat het niet aangaat ons kostelijk vaderlijk erfdel, dat we uit de handen van een vroom voorgelicht ontvangen hebben, prijs te geven voor elke nieuwheid van onzen tijd, maar dit Gereformeerde of Calvinistische karakter van onze Kerk en Belijdenis hebben we daarom zoo getrouw te bewaren, omdat het de zuiverste vorm is van 't Christendom, de rijkste en heerlijkste openbaring der Christelijke religie. Het gaat daarom niet aan, het zoo een degradatie van onze Kerken, een ontvallen wezen aan de hooge roeping door God ons toebetruwd, wanneer we dit zuiverste Christendom gingen vervullen voor een verslapt en verwaterd algemeen Christendom, om daarmede meer in de gunst der wereld te komen of den aanstoot weg te nemen, dien dit bestelde Christendom steeds aan de zwakere geesten geeft. Men doet, naar Christus woord, geen nieuwen wijn in oude lederen zakken en zet geen nieuwe lap op een oud kleed. Onze kostelijke belijdenis weg te moffelen achter een algemeen en zwevend en onblijnd Christendom, is een invullen van den kostelijken schat ons geschonken, tegen een metaal van minder allooï. Wie het kerkelijk leven vernieuwen wil door de deur voor ethische theologie of methodistische practijken te ontsluiten, maakt ons kerkelijk leven tot een saamgeflanst lappendeken en berooft het van zijn innerlijke eenheid en kracht. Professor Warfield heeft in een reeks lezingen, onlangs in Amerika over Calvinisme en het Calvinisme gehouden, er terecht op gewezen, dat wanneer het Calvinisme in onze dagen zoo weinig in tel is en bij zooveel op tegenspraak stuit, de oorzaken daarvan alleen hierin ligt, dat het Calvinisme zoo absoluut, zoo geheel en volkomen voor de eere van God alleen opkomt en juist daarom zoo weinig strookt met den geest van onzen tijd. Maar wie daarom dit Calvinisme zich schaaft en, ten einde in de gunst der wereld te komen, dit Calvinisme liefst verbergt en op den achtergrond houdt, breekt de kracht van onze Kerken en maakt het zout zelf smakeloos. God de Heere heeft aan het Calvinisme een heerlijke en schoone taak ook voor de toekomst geschonken. Maar het kan deze taak niet volvoeren, wanneer het ontrouw wordt aan zijn eigen grondbeginsel of de scherp ge-

trokken lijnen van het Calvinistisch karakter wegdooft, maar wel wanneer het met de geloofskracht onzer vaders en de heilige bezieling onzer martelaren voor dit beginsel getuigen blijft.

### In memoriam Dr. Brummelkamp.

Wederom is een van de keurbende der trouwe Calvinisten ons ontvallen. Onze hooggeachte broeder Dr. Brummelkamp is na een kort lijden, dat in stille gelatenheid gedragen werd, ons ontnomen. De hartelijke bede bij zijn tachtigjarig jubileum geuit, dat nog enkele jaren van rust hem geschonken mochten worden, is niet vervuld geworden. Een andere en heerlijker rust, de rust die overblijft voor het volk van God, is hem geschonken geworden. En al benijden we hem die rust niet, toch staart het oog met weemoed naar de ledige plaats, die hij onder ons achterliet. Bij het scheiden voelt men zoo veel te dieper, wat men in zulk een trouwen strijder verloren heeft.

Want bij het vele goede, dat bij zijn tachtigjarig feest hem gezegd is geworden en wat hier niet behoeft herhaald te worden, mag thans, nu hij is heengegaan, wel gevoegd worden, dat deze man, die steeds een zoo bescheiden plaats innam, die nooit om menscheleke dingen en die zich zelf steeds op den achtergrond hield, toch een man was van stavast, een man van onwankelbare trouw, een man die zich nooit schaamde om voor zijn beginsel uit te komen.

Bij zijn graf is daarvan getuigd, en Prof. Geesink, die als Rector der Vrije Universiteit optrad, heeft in welsprekende woorden gewezen, op wat hij inzonderheid als Curator ook voor de Vrije Universiteit is geweest. Maar niet alleen aan de Stichting, waaraan hij als Curator zoovele jaren verbonden was, maar op zoo menige andere plaats zal zijn heengaan betreurd worden.

Van hem kan gezegd worden evenals van een Nathanal: ziedaar een Israëliet zonder bedrog. Zelfs zijn tegenstanders hebben hem dien lof na zijn dood geschonken.

Moge God de Heere zijn weduwe troosten. En blijve de nagedachtenis van Dr. Brummelkamp onder ons leven als van een ridder, die zijn wapenschild steeds onbevlekt wist te bewaren en nooit anders gestreden heeft dan voor de eere zijns Gods.

### Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

IX.

Komen we thans tot de vraag, hoe we dan over de Hervormde Kerk hebben te oordeelen en onder welke categorie van Kerken zij is te rangschikken, zoo is deze vraag daarom zoo moeilijk te beantwoorden, omdat de Hervormde Kerk als zoodanig niet een geheel vormt en geen innerlijke eenheid vertoont, maar een complex is, dat uit de meest heterogene bestanddelen is saamgesteld, die elkander te vuur en te zwaard bestrijden. En dit verschijnsel is niet toevallig; het is niet het gevolg daarvan, dat vreemde elementen in het lichaam dezer Kerk zijn ingedrongen, die haar normale levensontwikkeling belemmeren, maar voorzoover men bij een dergelijke karakterloze Kerk nog van een karakter spreken kan, bestaat juist daarin haar eigenaardige karaktertrek, dat zij als volkerker alle richtingen en stelsels in zich wil opnemen, al wat in het volk gist, in zich wil laten nagisten, en daarom in haar saamstellende deelen de meest bonte staalkaart van allerlei overtuigingen en richtingen en ook van allerlei kerkeformaties u aanbiedt.

Evenmin nu als men van hutsot kan zeggen, of het vleesch is, of aardappelen, of wortelen, of uien, omdat het een mengsel is van dit alles; of wil men, om een deftiger beeld te gebruiken, evenmin als men van een gebouw, waarvoor de verschillende architecten allerlei stijlen gebruikt hebben, zoodat de deuren en vensters in den spitsboogvorm der Gothiek zijn gebouwd, de versierselen aan den Rococo-stijl ontleend zijn, de van buiten tegen het gebouw aangebrachte pilaren aan den Renaissancestijl u herinneren en de driehoekige gevel met zijn architecturaal in Grieksch stijl is opgetrokken, zeggen kan, welk een stijl dit gebouw representeert, zoo kunt ge dit ook niet van de Hervormde Kerk. Ze is evenmin een ware Kerk van Christus te noemen, als dat men haar als geheel een valsche Kerk kan heeten. Zij is niet orthodox, want zij handhaaft hare belijdenis niet; maar ze is evenmin een kettersche Kerk, want ze heeft geen kettersch dogma, dat door haar voorgestaan wordt. Zij is niet een schijnkerk, want het Woord en de Sacramenten worden nog in tal van haar gemeenten bediend, maar evenmin kan van elk haren afdeelingen nog gezegd worden, dat deze nog wezenlijke en levende Kerken van Christus zijn. Bij een zoo volkomen gemis aan innerlijke eenheid, bij zulk ontstentenis van elke karakteristieke belijdenis, bij zulk een dooreenvloeiing en doorenmenging van allerlei richtingen als in dit Kerkgenootschap worden gevonden, kunt ge daarom geen juiste bepaling geven van hetgeen dit Kerkgenootschap is.

Neem de Roomsche Kerk, en ge behoeft geen oogenblik te aarzelen, hoe ge deze Kerk hebt te beoordeelen, want deze Kerk vormt en als geheel en wat haar deelen betreft een vast aaneengesloten eenheid, in eenzelfde stijl opgetrokken en naar eenzelfde grondbeginsel uitgewerkt. De Roomsche Kerk houdt er een eigen belijdenis op na; ze heeft een eigen hiërarchisch regeerstelsel; ze bezit een eigen liturgie voor haar eredienst; ze heeft een eigen vroomheidsleven en een eigen ascetisch ideaal. Zoodra iemand u verklaart, dat hij tot deze Roomsche Kerk behoort, dan weet ge met wat voor persoon ge te doen hebt. Maar als iemand u zegt, dat hij een lidmaat is

der Hervormde Kerk, dan weet ge nog niets van zijn geloof, dan alleen dat hij geen Jood en geen Roomsche is; maar verder kan de man evengoed een atheïst en godloochenaar zijn als een beslist belijder van den Drieëenigen God; hij kan een Boeddha-vereerder wezen of een Theosoof, maar ook een aanblijder van Christus wezen als den eenigen Verlosser ons geschonken; hij kan heel de Schrift als een fabelboek verwerpen, evengoed als in ootmoed zich buigen voor het gezag van Gods Woord; hij kan modern, ethisch, evangelisch, orthodox wezen. De naam Hervormd zegt, zonder meer, u niets omtrent iemands geloof. Het lidmaatschap dezer Kerk heeft voor zijn geestelijke signatuur geen de minste waarde.

En hetzelfde wat voor de leden dezer Kerk geldt, geldt ook voor de plaatselijke afdeelingen of gemeenten, die tot dit Hervormde Kerkgenootschap behooren. Of ge in zulk een plaatselijke afdeeling of gemeente nog te doen hebt met een Kerk van Christus, kunt ge zonder meer nooit zeggen, want ook deze gemeenten doorlopen weer het geheele kleurengamma van de meest verschillende tinten en schakeeringen, van het felste rood tot het zuiverste groen. Ge hebt gemeenten, waar het modernisme zoo verwoestend heeft gewerkt, dat er geen prediking des Woords en geen bediening der Sacramenten meer is en alle werkelijk kerkelijk leven geheel ophield, zoodat er niets anders dan een schijngehalte der Kerk overbleef; maar ge hebt daarnaast ook andere gemeenten, waar het geestelijk leven nog bloeit, waar de zuivere prediking des Woords en de reine bediening der Sacramenten nog gevonden worden en waarmede we ons van harte, wanneer de scheidsmuur der Synodale organisatie niet tusschenbeide stond, ons vereenigen zouden als met ware Kerken van Christus, die eenzelfde geloof met ons belijden.

Ook wat haar kerkinrichting betreft, vertoont de Hervormde Kerk hetzelfde calemboulische beeld. Hoezeer de collegialistische vorm, waarin de Hervormde Kerk door Koning Willem I gegoten is, haar heeft aangestaan en verwoestend op haar heeft ingewerkt, toch zijn er onder de ruïnen nog altoos brokstukken van het aloude Gereformeerde kerkrechtelijke stelsel te ontwaren, waarnaar deze Kerken oorspronkelijk waren geformeerd. Men heeft een streng hiërarchischen bovenbouw, waardoor het zelfstandige leven der plaatselijke Kerk aan banden gelegd en belemmerd wordt, maar geheel vernietigd is daarom het plaatselijke instituut noch niet. Voor het plaatselijke instituut toch komt het altoos daarop aan, dat hier door de gemeente zelve naar Christus ordening de door Hem aangewezen ambtsdragers worden gekozen, en waar in de Hervormde Kerk nog altoos de ambten van Dienaren des Woords, onderling en in diakenen worden gehandhaafd en deze ambtsdragers nog aangesteld worden niet door de Hoogere Besturen, maar door de gemeente zelve, bij wie daartoe de macht berusten blijft, daar heeft men dus naast deze hiërarchische besturen toch nog een overblijfsel van de plaatselijke Kerk met haar presbyteriaal ingerichte kerkeraden behouden. Zelfs de synode dezer Hervormde Kerk, hoe onwettig in haar gesturpeerde macht over de Kerk, biedt volstrekt geen steeds zich zelf gelijk blijvend beeld, maar verandert telkens wat haar geestelijke richting betreft, naarmate de afvaardiging der provinciale besturen uitvalt, en is daarom nu eens modern, dan weder orthodox getint. En hoe zal men dan, zonder onbillijk te worden, over een gebouw, dat uit zoo verschillende elementen is samengesteld en dat uit zoo verschillende stijlen is opgebouwd, een generaal oordeel vellen?

Het schijnt ons daarom even onjuist, om nu deze twee voorbeelden te kiezen, gelijk Ds. Netelenbos doet, op grond van de pluriformiteit der Kerk, in de Hervormde Kerk nog een wezenlijke openbaring van Christus Kerk te zien, al mag deze openbaring dan een minder zuiver karakter dragen, als deze Hervormde Kerk met al haar onderafdeelingen voor een schijnkerk, een genootschap, dat elk kenmerk van Kerk verloren heeft, gelijk Prof. Fabius doet, te verklaren.

Wat we met de pluriformiteit der Kerk bedoelen, is niet, dat er allerlei vormen van Kerken zich allengs ontwikkeld hebben uit de oorspronkelijk eene Kerk van Christus, maar dit, dat de Waarheid Gods aan de Gemeente geschonken, te rijk is aan inhoud om door eene Kerk volkomen te worden opgevangen. Zoals de eene zonnestraal breekt door het prisma in zeventovigkleurenprijs, zoo breekt het licht van de openbaring Gods door ons menschelek bewustzijn in onderscheidene opvattingen of belijdenissen der waarheid. Dat is de reden, waarom de eenheid der oorspronkelijke Kerk zich gesplitst heeft en zich splitsten moest in de veelheid der kerkelijke instituten. Maar die pluriformiteit vindt dan ook alleen daarin haar bestaansgrond en haar bestaansrecht, dat ieder deze Kerken als 't ware een eigen lichtschakeering toont, een eigen opvatting der waarheid tot haar recht doet komen. Wat al deze instituten en kerkeformaties dan saambindt, is de eene belijdenis van Christus, het ongetwijfeld Apostolisch geloof, en wat ze van elkaar onderscheidt en daarom hun afzonderlijk bestaan noodzakelijk maakt, is het verschil in inzicht, hoe deze genade in Christus ons geschonken, tot ons moet worden gebracht. Al zal de ene Kerk zuiverder het licht van Gods Openbaring weergeven dan de andere en daarom de zuiverste Kerk altoos voor ons zelf te verkiezen zijn, zelfs de zuiverste Kerk vangt dit licht toch altoos min of meer eenzijdig op, en door deze eenzijdigheid wordt het bestaansrecht der andere Kerken, al zijn deze dan ook minder zuiver, ons duidelijk gemaakt. Zelfs in de Roomsche Kerk kunnen we daarom

zonder Christus Kerk kan bestaan wilde plzen, om deze p wil niet dom, al van he lidenis uitwend die de in die geloofsn formitel tot uitn Aan een ontwik zich in doet de loos ve van div sluiten, dwingen zich te van de krachten een K keling u Maar komen deze erk van de alleen d Kerk u wil mer de Her de belij hij zelf lating v Hervorm maar oo betreft, synodale aan de gedronge lijf zijn met de zelvig meenten voordat oprichte te zijn macht u gesteld, dit insti selijke g en tensl dat zij kunnen gaarne t terngkon dezer pla bevinden ten nog overblijfs de Gees het Woo worden, te verki bij komt dat deze Al wordt meerde vormde toch is Belijdeni kelder vi Die Bell onderdru van tal vormde mondig predikan en is i menige g

In hart Kuiper te G. V. 1

1. JAAR MEERDE 1 Redactie C. RULLM en Le Col Onze R dit JAAR, ook nog g De hec redacties diend heb trouwwaren noodige ve en riepen Buys te Na den voor gesel NAAMLIJST kanten en sedert 183 Volgt de Redactie deze rubri zehetb vangt van kwaad van ouwille op statische in het JAA Naar de de de Staal instituta groepering De Recc cijfers wijst 703 Ker 487784 Zi men hier ( die buiten weet ik a) AMSTEL, R bweed is te Na de ZENDING. Eerst di schen Dien SOMMA, en



et ge nog  
een dat hij  
is; maar  
ten atheïst  
en beslist  
God; hij  
en of een  
olider van  
Verlosser  
Schrift als  
d als in oot-  
g van Gods  
h, evange-  
Hervormd  
en iemands  
Kerk heeft  
geen de

eden dezer  
plaatselijke  
ot dit Her-  
ren. Of ge  
f gemeente  
Kerk van  
ot zeggen,  
open weer  
de meest  
ingen, van  
groen. Ge-  
misme zoo  
er geen  
bediening  
e werkelijk  
zoodat er  
stalte der  
daarnaast  
te geestelijk  
e prediking  
der Sacra-  
waarmede  
heidsdien-  
schen beide  
als met  
eenzelfde

etrefte, ver-  
de came-  
galistische  
oorkoning  
aangeast  
ingewerkt,  
nog altoos  
formeerde  
i, waarnaar  
eformeerde  
hen boven-  
leven der  
en belem-  
is daarom  
iet. Voor  
komt het  
or de ge-  
tening de  
btsdragers  
e de Her-  
nchten van  
en en dia-  
eze amts-  
niet door  
or de ge-  
de macht  
us naast  
a nog een  
Kerk met  
kerkeraden  
ezer Her-  
ar getuist  
volstrekt  
nd beeld,  
geestelijke  
vaardiging  
is daar-  
orthodox  
onbillijk  
at uit zoo  
gesteld en  
is opge-  
en onjuist,  
te kiezen,  
grond van  
Hervormde  
aring van  
eze open-  
karakter  
ik met al  
chijnerkerk,  
nkerk van  
f. Fabius

Kerk be-  
nemen van  
us uit de  
stus, maar  
Gemeente  
om door  
gevangen.  
ekt door  
enpracht,  
penbaring  
ewestrif  
of helij-  
de reden,  
ronklijke  
a splitsen  
ijke insti-  
ndt dan  
id en haar  
erken als  
og toopt,  
tot haar  
instituten  
s de eene  
getwijfeld  
an elkaar  
onderlijk  
t verschil  
Christus  
worden  
zuiverder  
reergeven  
ste Kerk  
zijn, zelfs  
cht toch  
en door  
aansrecht  
dan ook  
akt. Zelfs  
daarom

zonder aarzeling nog een openbaring van Christus Kerk erkennen. Bij de Hervormde Kerk kan echter van een erkenning van haar bestaansrecht op grond dezer door God gebede pluriformiteit der Kerk geen sprake wezen, omdat de Hervormde Kerk juist tegen deze pluriformiteit lijnrecht ingaat. Ze wil niet een eigen type van het Christendom, niet een zelfstandige kerkelijke organisatie van het licht vertoonen, maar ze wil belijdenisloos en kleurloos zijn. Ze wil de uitwendige eenheid der Kerk handhaven, die de pluriformiteit verbreekt, en ze wil in die eene Kerk allerlei richtingen en geloofsmeeningen vereenigen, die de pluriformiteit juist elk in een eigen kerkinstituut tot uiting en ontwikkeling heeft te brengen. Aan een krachtige, gezonde en natuurlijke ontwikkeling van het geestelijk leven, dat zich in verschillende banen bewegen wil, doet de Hervormde Kerk daarom name- loos veel kwaad, omdat ze al deze vogels van diverse pluimaig in één kooi wil opsluiten, al deze heterogene elementen wil dwingen om in één kerkelijk kader saam zich te voegen. Wie een voorstander is van de pluriformiteit der Kerk, moet juist krachtens die pluriformiteit toornen tegen een Kerk, die deze pluriforme ontwik- keling der Kerk kunstmatig beletten wil. Maar al heeft Prof. Fabius daarom vol- komen gelijk, wanneer hij er op wijst, dat deze erkenning van andere Kerken op grond van de door God gewilde pluriformiteit alleen dan gewettigd is, wanneer zulk een Kerk een eigen type vertoont, of wil men, een eigen belijdenis heeft, terwijl de Hervormde Kerk haar kracht juist in de belijdenisloosheid zoekt, toch gaat ook hij zelf te ver, wanneer hij om deze los- lating van den band aan de belijdenis de Hervormde Kerk niet alleen als geheel, maar ook wat haar plaatselijke afdelingen betreft, voor een schijnkerk verklaart. Het synodale instituut, het Genootschap, dat aan de plaatselijke Kerken in 1816 is op- gedrongen en waarin deze Kerken ingelij- dig zijn geworden, mag daarom toch niet met deze plaatselijke gemeenten veren- zelvigd worden. Deze plaatselijke ge- meenten bestonden als Kerken van Christus voordat Koning Willem I dit instituut oprichtte, en ze hebben niet opgehouden te zijn wat ze waren, omdat zij onder de macht van deze Synodale organisatie zijn gesteld. Dat door de fatale werking van dit instituut verschillende van deze plaat- selijke gemeenten zoo ontwaard, verbasterd en tenslotte geheel verwoest zijn geworden, dat zij niet anders dan als schijnkerken kunnen beschouwd worden, stemmen we gaarne toe, en we zullen daarop nog nader terugkomen. Maar dit geldt zeker niet voor elk dezer plaatselijke afdelingen of gemeenten; er bevinden zich onder deze plaatselijke gemeen- ten ook vele, Gods zij dank, waar nog een overblijfsel der genade gevonden wordt, waar de Geest des Heeren nog werkt, waar het Woord en de Sacramenten nog bediend worden, en zulke Kerken voor schijnkerken te verklaren, mogen we niet. Waar nog bij komt, dat men ook niet zeggen kan, dat deze gemeenten geen belijdenis hebben. Al wordt de aloude Belijdenis der Gerefor- meerde Kerken door de Synode der Her- vormde Kerk niet meer gehandhaafd, toch is het niet juist daarom dat deze Belijdenis als een dood kapitaal in den kelder van dit Genootschap ligt opgesloten. Die Belijdenis, hoewel door de Synode onderdrukt, leeft nog altoos in de harten van tal van geloovigen, die tot de Her- vormde Kerk behooren, wordt nog vol- mondig beaamd en beleiden door tal van predikanten en ambtsdragers in deze Kerk en is nog altoos de geloofsuiting van menige gemeente in haar midden.

Dr. H. H. K.

#### Kootwijken Scholen

In hartelijke dank ontvingen van den Heer Kuiper te Hilversum van T. K. f 1.50 en van G. V. f 1.50.

Dr. J. H. HOUTZAGERS.

#### Leestafel.

I. JAARBOEK TEN DIENSTE VAN DE GEREFOR- MEERDE KERKEN IN NEDERLAND 1919 onder Redactie van de predikanten G. DOKES en J. C. RULLMANN. DREDE JAARGANG Oosterbaan en Le Comite, Goes.

Onze Redactie ontving ter aankondiging van dit JAARBOEK 'n ingezonden exemplaar. Er moeten ook nog geciteerde exemplaren van bestaan. De heeren DOKES en RULLMANN, die als redacteuren van deze periodiek hun sporen ver- diend hebben, leverden ook dit jaar een be- trouwbare gids. Ouder moet worden zij voor noodige verbeteringen in sommige mededeelingen en riepen daartoe de hulp in van den heer L. BUIJSER te Goes.

Na den KALENDER met gedrukte en plaats voor geschreven aantekeningen, alphabetische NAAMLIJSTEN van de Kerken en van de Predi- kanten en een NECROLOGIE van Predikanten sedert 1834.

Volgt de Rubriek STATISTIEK. Redactie en Uitgever hadden weer gepoogd deze rubriek nauwkeurig en volledig te maken. Zij hebben dit doel nagejaagd als jagers de vangst van het haas. Dan, ook nu was dit 'n kwaad vangen, want enkele Kerken bleken weer onwettig op het stuk van bericht-zending omtrent statistische mededeeling. Deze onwettigen staan in het JAARBOEK met een f getekend.

Naar de Provincies geordend, vindt men in deze Statistiek onze Kerken met al de op haar instituut leven betrekking hebbende cijfer- groepingen.

De RECAPITULATIE, op grond van de verstrekte cijfers wijst aan: 703 Kerken, 549 Predikanten, 205 Vacaturen, 457764 Zielen en 217134 Bel-Leden. Ook vindt men hier (p. 261) vermeld een vijftal Predikanten die buiten vaste bediening staan. Van die vijf weet ik alleen, dat Dr. E. Th. PLOOS van AMSTEL, Ruychstraat 61 te Amsterdam, gaarne bereid is in vacaturen op te treden.

Na de STATISTIEK volgt men de rubriek ZENDING. Eerst die op MIDDEN-JAVA met haren Medi- schen Dienst en Opleidingscholen, dan die op SOMBA, en ten slotte die onder de JODEN.

Het Statistisch Overzicht (p. 263) geeft deze cijfers: Mission. Dienaren 10. Getal posten 78. Gedoopten 3352. Belijdenende leden 1635. De derde rubriek: OPLEIDING. Aan onze THEOLOGISCHE SCHOOL te KAMPEN zijn thans ingeschreven 58 studenten, aan onze VRIJE UNIVERSITEIT voor de Theologie 99. Kerken, die een proponent als spreker be- geeren, kunnen zich daartoe wenden tot het Bestuur der Theol. Faculteitsvereniging te Amsterdam, Keizersgracht 162. Voor KAMPEN vind ik een dergelijk adres niet vermeld. Waarschijnlijk zal echter Prof. Dr. A. G. HONIG, thans Rector der School, wel inlichtingen geven. Ten slotte een overzicht van de BUITENLAND- SCHE KERKEN. Volgen: DE CHRISTELIJKE PERS, ONDERWIJS, VEREENIGINGEN EN STICHTINGEN VAN BARM- HARTIGHEID. 'De waarde van dit JAARBOEK' wordt ook nu weer verhoogd door het KERKELIJK OVER- ZICHT 1918 van de hand van den Redacteur J. C. RULLMANN. De droeve lectuur van 12 In Memoriam's doet gedenken aan de in 1918 gestorven predi- kanten B. F. V. MAAS, Prof. Dr. P. A. E. SILLEVIS SMIT, W. A. VROUW, P. WARMEN- HOVEN, N. J. ENGBERTS, J. C. C. VOIGT, M. J. DIJK, A. VAN DE ZANDEN, G. H. ELZENGA, J. H. V. D. LICHT, C. H. ELZENGA, K. V. D. BEEK. Als losse bijlage zijn aan deze IN MEMORIAM's toegevoegd de portretten. Dr. RULLMANN, onze specialist op het gebied der Bibliographie, zorgde voor een OVERZICHT, afgesloten 2 Dec. 1918, van wat in onze Chr. literatuur is geschreven. Dit veelzins voortreffelijk JAARBOEK mag in geen onzer Kerkeraad-Kamers ontbreken, maar ook zullen kerkleden die buiten het ambt staan, goed doen het zich aan te schaffen. Het kerkelij- meelevens, ook wat het uitwendige betreft, met eigen en andere plaatselijke Kerken kan er zoo door gesterkt. 2. ALMANAK VAN HET STUDENTENCORPS 'FIDES QUARRIT INTELLECTUM' VOOR HET JAAR 1919. Kampen, Ph. Zalsman, 1918. Ook deze Studentenalmanak is tijdig versche- nen en ziet er, de tijdsomstandigheden in aan- merking genomen, lang niet slecht uit. Als die van het Studentencorps onze VRIJE UNIVERSITEIT begint en eindigt deze Almanak van het Studentencorps onze THEOLOGISCHE SCHOOL met 'n Kalender en met Advertenties. Daartusschen als eerste rubriek: THEOLO- GISCHE SCHOOL van de 'Gereformeerde Kerken in Nederland. Uit het KORT VERSLAG van de Th. S. over den cursus 1917/1918 blijkt, dat er voor de eerste maal 14 studenten werden ingeschreven, zoodat het getal tot 48 opklom. Verder vermeldt dit verslag, dat Prof. LINDB- BOOM op 19 Dec. zijn hoogleraarsambt neer- legde en het rectoraat overdroeg aan Prof. BOUWMAN, die onzen in den dienst verrijden- strijder een hartelijk woord van afscheid toe- sprak. Op dienzelfde dag aanvaardde Dr. S. GREYDANUS, als opvolger van Prof. LINDBOOM, het hoogleraarsambt aan de Theol. School. De kort daarna ingetreden zware krankheid van den emeritus-hoogleraar wordt vermeld, en zijn herstel met dankbaarheid herdacht. De tweede Rubriek: STUDENTENCORPS 'FIDES QUARRIT INTELLECTUM' opent met een photo van den SENAAU van dit Corps en zijn VAAN- DELDEKAGER en biedt verder alles wat op het Corps betrekking heeft. Onder dit alles zijn ook voor buitenslanders van belang de hier vol- gende citaten uit het VERSLAG van den Abacis- Corpus. 'Met de onverkalkteheid der jeugd stelt (het corps) den laatste tijd zijn gemoed open voor de groote stemmen, die uit de wereld om ons heen en in het bijzonder uit de studentenwereld ons toeklinken'. 'Het nieuwe leven in ons openbaar, maar ook met de frische kracht van het jonge'. 'Het was een jaar van bewustwording en nieuw leven'. Men merkt hier een gelijk verschijnsel als bij het Studentencorps der VRIJE UNIVERSITEIT. MENGELWERK is de derde Rubriek. Vooraf twee IN MEMORIAM'S. Het eerste is gewijd aan Dr. G. ELZENGA, het tweede met portret aan den Student ALBERT VAN ENK. Volgen drie versjes van echt religieuze ont- roering. Dan een vers wat lange, maar toch niet ongeslaagde en goed gestileerde meditatie over Efeze 1: 7. Daarna proza-stukken en versjes van ander genie. Eerst, wanneer ik het wel begrijp, het als allegorie bedoelde, in 'veerevondigde spelling' geschreven LICHTEZE, waarmee de auteur zich als lang niet slecht prozastof doet kennen. Dan het jolige versje: FLUITEN; het toekomstige huwelijks-geluk zoo echt menselijk, mooi uit- zingend: DROOMBEELD; het de planten-ziel wel wat heel sterk poetiseerende, maar wat als i lencia poetica er wel mee door kan, stemmings- wekkend: WAT DOEN DE BOOMEN IN DE SCHEMERING? Verder een, van scherpe ziening getuigende eigen deernis-ontroering in nieuwe-tal mooi uitend, beloftevol prozastuk: FRAGMENTEN van door den auteur ingevoeld levensleed van Fran- sche vluchtelingen. Tenslotte het versje: AAN HAAR, waarin de weedom van jonge liefde passend geëncadreerd is in versomder natuur-leven. Met dit MENGELWERK hebben de studenten onze Theologische School getoond, dat s'het werkland vinden in hun Corps van de vraag naar een meer ernstige opvatting der levens- roeping van den Student' zoodat er ook staat in het hierboven door mij genoemd VERSLAG, nog niet gepaard behoefte te gaan met verminderden zin voor belletrie. De vierde Rubriek: VARIA, essentieel element van een Studentenalmanak, draagt een uiteraad- te esoterisch karakter, dan dat ik er veel anders van kan zeggen dan, dat de humor er niet in ontbreekt. Tegenover het titelblad staat het welgelykend portret van Prof. Dr. HONIG h. t. Rector. Ik weet niet of hij een der leden van de Redactie nog exemplaren te verkrijgen zijn, maar de Uitgever ZALSMAN te KAMPEN zal er nog wel een paar over hebben en ook door buitenslanders verdient deze Studentenalmanak te worden gelezen. 3. De GRONINGEN BRANDWAARBORG-MAAT- SCHAAP, oude Boringestraat 72 te GRONINGEN, zond ons weer dit jaar haar, ook in andere vertrekken, door terstond in het oog vallende kloofte dagcijfers, zeer bruikbaren wandkaleuder voor kantoor. De vermelding van 'de Christe- lijke feestdagen' verhoogt zijn waarde voor ons Christelijk publiek. Gaarne zag ik er, bij leven en welzijn, een volgend jaar ook de s'jaar- dagen van ons Koninklijk huis' op aangegeven. De band aan de Dynastie wordt door ons Christen-volk zoo sterk gevoeld.

P. S. Het drukfoutendruifje speelde mij de vorige week twee parten. In mijn bespreking van den STUDENTEN- ALMANAK onder VRIJE UNIVERSITEIT kwam te staan kolom 2 alinea 2: Meer kan ik zeggen over de vijf RUBRIEKEN die 4-18 vullen, doch moest staan p. 4-118. En in kolom 2 over FARRAGO en VARIA alinea 6, regel 3 kwam te staan: 'met gesloten oog schrijft ik in 't donker voort', doch moest staan: 'met ge- sloten oog schrijft ik in 't donker voort. G.

#### Verbetering der predikantstractementen.

Door deputaten, die de Generale Synode te Rotterdam benoemde tot verbetering van de predikantstractementen, werd dezer dagen de volgende circulaire aan de verschillende Classen verzonden:

Aan de Classen van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Weleerwaarde en Eerwaarde Heeren en Broeders!

De deputaten der Generale Synode ter ver- betering van de tractementen van de dienaars des Woords hebben gemeend, dat zij zich niet behoorlijk van hunne taak zouden kwijten, als zij zich niet, bij het begin van dit jaar, met het volgende schrijven tot de classen wendden. Enkele dingen willen zij daarin gaarne te uwer kennis brengen; en ook willen zij U met allen aandrang een en ander in ernstige overweging geven.

A. Zij kunnen U mededeelen, naar aanleiding van hunne opdracht door de jongste Generale Synode en van de antwoorden, die inkwamen op hunne in Mei 1918 verzonden circulaire: 1o. dat tot nog toe nog niet gevormd is kun- nen worden een comité van broeders, die bereid zijn, om met het oog op de groote moeilijk- heden, waarin zonnige predikanten verkeeren, een bijzondere gave voor dezen nood af te staan. Deputaten hebben wel aangeboden, om mede te werken tot zulke comité-voorming, doch de belangstelling er voor was helaas niet groot ge- noeg. Van die zijde is dus vooreerst geene groote hulp te verwachten. 2o. Dat deputaten op hun circulaire aan de classen, in Mei des vorigen jaars verzonden, wel van vele, doch lang niet van alle classen een antwoord hebben ontvangen. Gelijk zij wel zult kunnen begrijpen, heeft hun dat zeer teleur- stellend. Hun arbeid om een volledig en overzicht- lijk geheel te krijgen van den toestand in de kerken, wat aangaat de tractementen, verhoogin- gen, toelagen, enz., wordt daardoor zeer, en toch onnodig, bemoeilijkt. Het doet hun leed, dat ruim twintig classen met geen enkel woord de circulaire hebben beantwoord.

3o. Dat uit de ingekomen antwoorden der ander classen wel ook wat teleurstellende moet worden vernomen, b.v., dat van toelag in een paar classen niets gekomen was; doch ook met blijdschap kon worden vernomen, dat in vele kerken vooruitgang was te bespeuren; vele had- den het tractement verhoogd; vele hadden emolumenten gegeven; vele ook 12 pCt. toelag op het tractement gegeven; ja sommige wel 20, 40, zelfs wel 60 pCt. In verre de meeste kerken, voorzover deputa- ten konden nagaan, is een ernstig streven om in den nood van de dienaars des Woords steeds weer en steeds beter te voorzien. Overbodig zeker, uit te spreken, hoe zeer dit den deputa- ten ament tot hartelijken dank. B. Voorts wilden deputaten U gaarne een vijftal zaken in ernstige overweging geven: 1o. Om, in geval in uwe classe of in eene of meer van de kerken in uwe classe, de 12 pCt. toelag over 1918 nog niet aan de predikanten is gegeven, er bij de tot nu toe nalatige kerken op aan te dringen, die 12 pCt. alsnog uit te keeren. Eene generale Synode kan zeer zeker in zulke gevallen geene bindende besluiten nemen; doch elke kerk moge wel zeer ernstig overwegen, of zij wel v.ij uitgaat, als zij nalat te doen wat de kerken met elkander, in generale Synode bijeenvergaderd, wenschelijk en zeer noodig keurden. Gees enkele kerk blijve dus zinnachtig in zake den toelag van 12 pCt. Tenzij natu- urlijk door verhooging van tractement of emolu- ment reeds al wel 12 pCt. is gegeven geworden. Men mag dan nog den toelag wel geven, doch de aandrang er toe, die van deputaten uitgaat, is dan toch minder groot. 2o. In de 26 plaats raden deputaten zeer aan, het daarheen te leiden, dat ook in 1919 weer toelag aan de predikanten worde gegeven. Hoe hoog die moet zijn, is zeker niet te zeggen. De 12 pCt., die door de generale Synode is genoemd, mag zeker wel het minimum wor- den genoemd. Ware die Synode niet in Augustus 1917, maar in dezelfde maand van 1918 ge- houden geworden, dan zou zij ongetwijfeld wel een hooger percentage hebben genoemd. Naar deskundigen onlangs berekend hebben, is het 'eleven' tegenwoordig minstens 60 pCt. duurder dan voor enkele jaren. Met f 16'00 kan men nu niet meer dan met f 10'00 in 1914. Indien de kerken dit inzien en daarmede rekening houden bij het bepalen van den toelag over 1919, dan zullen zij zeker gaarne, indien maar immers mogelijk, nog wat meer trachten te geven dan 12 pCt. Deputaten durven niet nalaten daartoe vrien- delijk op te wekken. 3o. Voorts wilden deputaten U attent maken op de Emeriti-predikanten, predikants-widuen en -wezen. De behoeften van deze broeders en zusters zijn ook grooter geworden door den dood der tijden. En nu is met het oog daarop in enkele gevallen reeds iets gedaan door som- nige plaatselijke kerken en door een enkele classe, doch algemeen is de extra-steun aan de Emeriti-predikanten, enz. zeker nog niet. Zou het daarom niet zeer gewenscht zijn — deputaten meenen stellig van vja — dat ook aan die Emeriti dienaars of hunne weduwen en wezen minstens 12 pCt. toelag worde gegeven? Gelieve het te bespreken en het bevorderen; liefst met terugwerkende kracht over 1918. 4o. Zij het deputaten veroorloofd U er op te wijzen, dat er nog niet in alle classen een depu- taat op deputaten zijn die, de zaak van de verbetering van de tractementen in hun ressort trachten te behartigen. En daarom raden depu- taten aan, waar dit tot nu toe nog niet is ge- geschied, daarvoor een of meer deputaten of ook een classale commissie aan te wijzen. Die behoef niet uit enkel predikanten te bestaan; ook ouderlingen, ja, desouds kunnen daarvoor wel uitsluitend ouderlingen worden aangewezen. Men zal er door verlast worden, als men ziet hoe ijverig zoo'n commissie zich betoont. 5o. Eindelijk nog dezen raad, geliefde Broeders. Laat bij de kerkvisitatie opzettelijk het punt van de tractementen-verbetering enz. worden be- spreken. Men kan het dan vaak nog vrucht- baarder en openhartiger en dies meer afdoende behandelen, dan op de classe. En allicht wordt

door de kerkvisitator uit die bespreking zooveel goeds bijeenverzameld, dat zij er, ter volgende classe, door hunne mededeeling andere kerken weer grooten dienst mee doen.

Ziedaar een aantal punten, die, naar het oor- deel der deputaten, aan alle classen moesten worden toegezonden en die daar dan ook, huns inziens, niet alleen even gelezen, maar ook op- zettelijk even besproken moeten worden.

Het voornemen van deputaten is, U later nogmaals te schrijven en enkele opgaven van U te vragen, opdat zij ter e.v. generale Synode, die, zoo de Heere wil, in 1920 hoopje bijeen te komen, kan rapporteren, wat in elke kerk is en wordt gedaan sinds 1917.

Verwakere de Heilige Geest ons allen om in deze dingen niet traag te zijn in het be- naarsigen, maar vol warme toewijding. En worde ook door de kerken ondervonden, als zij met lust blijven voortgaan in haar pogen om 'hare dienaars zonder zorg van het Evangelie te doen leven, dat 'God een blijmoedigen gever liefheeft.

Met heilbiede en broedergröete, Deputaten voornemens, Prof. L. LINDBOOM, Voorz., Kampen, Prof. Dr. H. H. KUYPER, Bormendael, Mr. A. J. L. VAN BEECK CALKOE, den Haag, L. DE VRIES Han., Penningm., Dr. J. HANIA, Secr., de Bilt.

15 Januari 1919.

Deputaten verzochten ons dit schrijven op te nemen, opdat het ook ter kennis van alle Kerken zou gebracht wor- den, en voegden daaraan den wensch toe, dat ook andere kerkelijke bladen deze circulaire mochten overnemen. Gaarne voldoen we aan dit verzoek, en dringen er ten sterkste op aan, dat de Classen en de Kerken, wien dit aangaat, dit ernstige woord ter harte zullen nemen. De nood onzer predikanten is zoo hoog gerezen, en al heeft menige Kerk reeds veel gedaan om de tractementen te ver- beteren, toch kan dit nog lang niet van alle Kerken gezegd worden.

Moge de opwekking, die hier van depu- taten uitgaat, daarom tengevolge hebben, dat vooral de Classen op de hier aangege- ven wijze de Kerken aansporen om te doen wat zij kunnen, opdat onze Dienaars zonder zorg van het Evangelie kunnen leven.

#### Uit de Pers.

Onder het opschrift 'Het beginsel gereed', schrijft de Waarheidsvriend in zijn jongste nummer:

Onlangs maakten wij enkele opmerkingen over de voornemens van den Minister van Oorlog inzake de besteding van het Instituut der veldpredikers voor vredestud. Bij die gelegenheid brachten wij enkele ernstige bezwaren te berde over de plannen, die de Minister ten opzichte van dit Instituut in zijn begroeping had uitgewerkt.

Het betrefte bijzonderlijk het standpunt der rege- ring, om de voorzetting in de geestelijke behoeften van de militairen als rechtstreekse overheidszorg te blijven beschouwen. Het is nu echter nader gebleken, dat de Minister bij het schriftelijk overleg met de Kamer van zijn oorspronkelijk idee is teruggekeerd en het thans volmondig toegeeft, dat bij den geestelijken arbeid onder de militairen de primaire roeping niet ligt bij de Overheid, maar bij de Kerk.

Voor dit veranderd inzicht van den Minister zijn wij dankbaar. De regering heeft bijtijds ingerieen, dat zij, door den kerkelijken arbeid zelf te hand te nemen, zich op een terrein zou begeven, dat niet het hare, maar dat der Kerken is.

De Kerk heeft hare eigen plaats, evenals de Overheid.

De Overheid predikt het Evangelie niet, maar wel is dit de taak der Kerk. Wanneer nu die primaire roeping ten opzichte van den special kerkelijken arbeid aan de Kerk zal worden overgelaten, zullen deze gaarne daarbij op de medewerking van de Overheid prijs stellen. Wat tot de bemoeienis van de Overheid behoort, is om de Kerk in het vervullen van hare taak te helpen. d.w.z. de belemmeren en moeilijkheden, die tusschen Kerk en leger kunnen ontstaan, weg te nemen.

En daarvoor kan een instituut in het leven ge- roepen worden, en in dien geest heeft de Minister ook het karakter van zijne instelling gewijzigd, die als tusschenkomst dient sal doen tusschen de Overheid en de Kerken. Dit lichaam kan de Overheid voorlichten en van advies dienen en medewerken aan de geestelijke verzorging der krijgsmacht, voor- zoover deze niet den special kerkelijken arbeid betreft.

Maar deze taak thans aan het nieuwe instituut op te dragen is een ganstich andere dan die, welke oorspronkelijk in het bedoelen der regering lag.

Terecht is de Minister dan ook van oordeel, dat de legerpredikanten, die voortaan deel van het instituut zullen uitmaken, niet langer hun kerkelij- ambt zullen kunnen vervullen.

De regering begrijpt voorts, dat de geestelijke verzorging, op die leest geschiedt, veel geld al- kost, immers al iedere Kerk onder dit stelsel voor haar eigen militairen hebben te zorgen, maar zij verklaart zich bereid om, als die geestelijke ver- zorging te groote afwezen mocht eischen, een tegemoetkoming in de kosten, van harenwege in gunstige overweging te nemen.

Ten opzichte van dit laatste punt zal intusschen nog enige meerdere klaarheid moeten komen. De regering zal verder moeten gaan en een post op de begroeping hebben uit te trekken.

Doch dit komt al. wel in orde.

De groote betekenis van hetgeen thans ver- keeren is, is dat het beginsel, waar het bij de geestelijke verzorging der militairen om gaat, gereed werd.

#### Officiële Berichten.

##### Vrije Universiteit.

Men schrijft ons: Bij de verschillende besprekingen over de verhooging van tractementen vindt men altijd de bewering, dat verhooging dringend noodig is, en ook nog al eens de vraag waar het vandaan moet komen.

De Vereeniging voor Hooger Onderwijs wordt door het aanwerven van nieuwe leden en door verhooging van sommige contributien in staat gesteld om de verhoogde uitgaven eenigzins te dekken, maar toch is het lang niet voldoende. Dank zij de voortdurende inspanning van tal van B.B. Correspondenten en Comité-leden gaat de contributie voortuit, en door de belangstelling der Kerken worden de collecten hooger, maar het stuk der contributievermeerdering moet krachtiger worden aangepakt.

In 1913, het jaar vóór den oorlog, bedroeg de contributie ± f 24.000; rekent men dat er ge- middeld door de leden en contribuanten 25% verhooging van inkomsten is verkregen, dan zou alleen aan verhooging f 6000 meer moeten gebekt zijn.

Een nauwkeurig onderzoek heeft aangewezen,

dat hiervan zelfs op geen vierde kan worden gerekend. Wel is de contributie sedert 1913 gestegen, maar deze vermeerdering moet bijna geheel aan het aanwerven van nieuwe bijdragen voornamelijk op het plateland worden toe- geschreven.

Zeker, er kan nog meer gebeuren, maar er kan ook worden verwacht, dat de steden niet achterblijven.

Een opmerkelijk verschijnsel is, dat er zeer, zeer weinig leden of begunstigers huns con- tributie verminderen. Een enkele die daartoe moet overgaan, schrijft er vaak bij 'soodra de Russen weer betalen, kan op mijn oude bijdrage worden getekend. Wie heipt de Vereeniging om in de groote steden de bijdragen te verhoogen?

Zou het te veel zijn, indien er 10% van de vermeerdering van de inkomsten der stadsbe- woners voor kerk en school werd gevraagd?

Een vrijwillige O.W. belasting dus tot dekking van het tekort in de contributie; of weest men een beter middel?

Want op den duur moet de contributie wor- den verhoogd. In 1880 kon men het lidmaat- schap der Vereeniging op f 25 stellen, het moet nu zeker 50%, meer zijn. Een keurige wijze van consolidatie der contributie werd door een der leden toegepast. Overeenkomstig art. 4 der statuten kan ieder lid worden die, instemmende met art. 2 der statuten, f 500 in de kas der Vereeniging stort. Deze bepaling berust op de berekening dat er 5% rente van deze som kan worden gemaakt. Evenwel, als gezegd, f 25 is thans voor het lidmaatschap te laag. Daarom zou nu een som van f 750 even voldoende zijn.

Van een der leden werd dezer dagen ont- vangen een som van f 2000 in 5% en van f 2500 in 4% fondsen, onder beding dat de rente dienen moet om daarvan jaarlijks de f 200 contributie te betalen.

Een nieuw fonds dus, wat op uitbreiding wacht. Gaarne zullen schenkingen als deze worden ontvangen.

Verhooging en consolideering van contributie zij de leuze in 1919 voor allen die de Vrije Universiteit lie hebben.

## Buitenland.

##### N.-Amerika. Amerikanisatie.

De Gereformeerden in N.-Amerika verkeeren, geheel afgezien van het feit dat zij hebben moeten deelnemen aan den oorlog in Europa, in een positie die velen hunner niet bevredigt. De gedachte is bijnaam dat de Gereformeerde van Hollandschen oorsprong, niettegenstaande al hun arbeid, straks als een druppel water zullen verzwolgen worden in den Oceaan van het Amerikaanse leven, zonder een enkel spoor na te laten. Een artikel van den heer B. K. Kuiper, vroeger prof. in de geschiedenis aan de Theologische-school en Calvin College, nu redac- teur van 'The Christian Journal' en van 'de Wachter', handelt over dit onderwerp. Eerst bespreekt hij de positie der Christelijke Gereformeerden van Hollandschen stam in de Vereenigde Staten, hun gealsterke, hoe zij verspreid zijn, en welk kerkelijk, sociaal- en cultuurleven onder hen gevonden wordt. Daardoor komt de Gereformeerde al dadelijk voor een moeilijkheid te staan. Hij zou zoo gaarne iets voor zijn nieuw vaderland, dat hij liefheeft, willen zijn. Hij weet dat het tot heil van het land zijn zou, zoo een steeds grooter gedeelte van zijn inwoners de Geref. levensbeschouwing met hem deelde en men zich van Godswaag verplicht gevoelde deze beschouwing met alle kracht voor te staan. Met cijfers toont nu Prof. Kuiper aan, hoe onbeduidend gering de getalsterke en de invloed der Chr. Gereformeerden tot nog toe geweest is.

Hoe ontmoedigend dit is, toch moet men zijn positie eerst goed indenken, om daarna te zien wat er onder Gods zegen tot stand zal kunnen gebracht worden, en hoe dit zal moeten geschieden.

Wat de Amerikanisatie betreft, zegt Prof. Kuiper, dat dit proces wel kan worden opge- houden, maar niet tegengehouden. Amerikanen worden we, toch, zegt hij. Wat meer is, men moet Amerikaan willen worden. Het probleem is dus niet: 'hoe zullen wij doen om Ameri- kanisatie te ontgaan', maar: 'Wat moeten we doen om Gereformerd te blijven, terwijl wij Amerikaniseeren.' Het gevaar bestaat, dat men door Amerikaan te worden ook ongereformerd wordt. Hoe dit te ontkenen? Wij moeten, aldus Prof. Kuiper, met al onze kracht onze jeugd in de Gereformeerde waarheid opvoeden. En dan geeft de schrijver weeken waaruit blijkt, dat hij van de eene zijde ziet dat, om Gerefor- meerden te vormen, meer dan menschenarbeid noodig is. Een werkelijk Gereformeerde is in de eerste plaats een wedergeborene, iemand die Gods levendmakende en wederbarende genade heeft ondervonden. Maar daarvoor moet ook de weg der middelen bewandeld, en hij levert dan een studie over de opvoedingsmiddelen die ons ten dienste staan, als huisgezin, kerk, school, pers, enz. Deze middelen zijn tot de hoogste trap van ontwikkeling te brengen. Het voort- bestaan als Gereformerd volk hangt ten nauwste saam met het steeds meer volkomen van de Geref. richtingen van onderwijs. Men heeft er voor te waken dat de stroomingen van Moder- nisme en Methodisme het Geref. volk niet beroven van het gouden kleed, om aan door de vaders overgeleverd: zijn Geref. belijdenis. Men heeft daarvoor te strijden, totdat men eindelijk opgelost is in de groote Amerikaanse levenszede, niet alleen zijn eigenaardig bestaan, maar zelfs de reden van zijn bestaan verliest. Dit zal dan geschieden, wanneer het als een zuurderg, hoewel klein en ongemerkt, toch invloed van zich doet uitgaan, door den algemeenen volksgeest te bewerken in Calvinistischen geest, al is het vooreerst ook op bescheiden schaal.

Het stuk van Prof. Kuiper verdient wel nauw- gezette overweging.

WINCKEL.

## Voor Kinderen.

##### VIJAND EN VRIEND.

X

##### GEEN VOORUITGANG.

Zoodat ik zei, geleek het vertrek waarin Kees gelaten werd heel veel op een museum, en dat was niet te verwonderen.

De rijke heer die hier woonde, was namelijk een oudheidsminnaar, en had een groote ver- zameling aangelegd van oudheden of antiquiteiten, zoodat zotte Nederlanders zeggen. In de zaal van het huis was alles bijeengebracht. Aan de wanden hingen schilderijen van oude meesters. Op tafels hier en daar, die met fraai snijwerk waren versierd, stonden mooie kannen, vazen en koppen, allen rijk versierd. Wapens uit vroeger eeuwen ontbraken niet, evenmin allerlei kleine voorwerpen als lampjes, beeldjes en meer